

**DIES DECIMA QUARTA JULII.
DE S. HENRICO IMPERATORE
BAMBERGÆ IN GERMANIA.**

Miracula S. Henrici Imperatoris ex Surio.

AD LIBRUM MIRACULORUM

Observatio prævia.

Notavit Gretserus pag. 81, in apographo Ms. Bambergensi Vitæ S. Henrici hunc se titulum reperisse: Incipit liber primus de vita & gestis S. Henrici Imperatoris confessoris; in eodem apographo nusquam apparere, aut finem primi aut exordium libri secundi; nisi forte, inquit, id sumendum sit a commemoratione miraculorum, quæ Deus per sanctum Imperatorem, jam vita functum patravit. Ita prorsus censendum putamus; cum caput 30 dicatur parænesis & epilogus: sequens vero 31 a miraculis incipiat, nempe ab ea visione, qua Bruno Augustanus antistes, Sancti frater, ab evertendo episcopatu Bambergensi absterritus est. Extenduntur porro miracula a dicto cap. 31 ad 54, ut sint numero XXIV, quorum prima X ante canonizationem contigisse videntur: nam capiti 41 præfigitur hic titulus: Proœmium in miracula quæ in translatione S. Henrici Imp. patrata sunt: translatas autem ejus reliquias nemo dixerit, antequam sacrum corpus e terra levatum fuerit, quod supra § 3 accidisse ostendimus anno 1147. Non ignoro, translationem S. Henrici etiam accipi posse, ut miracula quis facta putet eo tempore quo sacrum ejus corpus ex loco ubi mortem obierat, Bambergam referretur: verum circumstantiæ ita loquuntur, ut certo restringenda videantur ad translationem aliquam reliquiarum factam post Sancti canonizationem. Visum proinde est, totam miraculorum historiam, ad normam nostram, ita dividere, ut decem illa priora constituent partem primam, reliqua partem

alteram; eaque ex Surio describere omissis Gretserianis capitum divisionibus. Sit itaque

MIRACULORUM S. HENRICI PARS PRIMA.

Anno Dominicæ Incarnationis MXXV, ab Urbe condita millesimo septingentesimo septuagesimo sexto Chunradus ex regni primoribus unus, [Absterretur Bruno Augustanus ab evertendo episcopatu Bambergensi.] sed regno antea per rebellionem adversus, Principibus pro ejus electione discordantibus, Aribone autem Moguntino Archiepiscopo, & Eberhardo Babenbergensi Præsule sibi faventibus, octogesimo quinto loco ab Augusto regnum suscepit, & annis XV regnavit. Sublimatus autem in regni sede, consilio. Brunonis Augustensis Episcopi, fratris Heinrici Imperatoris, qui semper, ut supradictum est, felicibus ejus invidabat actibus, Babenbergensem episcopatum meditabatur destruere. Quia idem Bruno Episcopus promisit reginæ Gisilæ, omnia prædia hereditario jure ad se pertinentia, filio ejus Heinrico contradere. Locus igitur & tempus conventui statuitur, ubi hæc res ad exitum perducatur. Nocte vero, quæ diem præcesserat, in qua hæc ventilanda erant, Eberhardus episcopus ad tentorium prædicti Brunonis clam accessit, lectoque ejus assidens, multa super hac re monendo, obsecrando, memoriam fratris animo inculcando cum eodem sollicitus egit. Quia vero jam multa noctis hora transacta recesserat, & Episcopum pro auditis sollicitatum somnus oppresserat, visus est ei frater suus Imperator Henricus lecto suo adstare, faciemque suam barba ex una parte depilata turpatam objectare. Cum super hac re stupido & admiranti, ac quis tam temerarios ausus in eum præsumeret, interroganti: Tu ait, hæc fecisti: qui me, & Sanctos Dei, quos rebus mihi a Deo concessis dotavi, despoliare disposuisti. Cave jam ulterius super hac temeritate, ne incepta luas magna infelicitate. Ad hæc ille expergefactus, ac de visione non parum perterritus,

membrorum quoque horrore ac timore non leviter est attactus. Mane autem facto, cum diu exspectatus ad conventum procerum non veniret, regina pro filio sollicita, nuntiis missis, obnixè rogabat, ut adveniens promissa perficeret. Ille vero affirmabat, se tanta infirmitate gravari, ut nec de lecto surgere, nec pedem posset quoquam movere. Cum rogaretur, ut se in lecto ad conventum deportari pareretur, quo vel sic promissio perficeretur, omnino abdicavit, seque in Deum & Sanctos ejus peccasse, libera tandem voce proclamavit. Sic itaque divina pietas per merita famuli sui, ne spe, quam in se posuit, fraudaretur, omnia illa pravæ conspiracy machinamenta repressit: idque, quod ab eo bene cœptum est, confirmando, semper exinde ad meliora provexit.

[2] Sed jam nunc ad miracula, quæ post felicem illius transitum Dominus, [Contracta recuperat sanitatem.] ad declaranda meritorum illius insignia, circa gloriosi corporis ejus sepulturam operatus est, veniamus: pauca ex his ad posteriorum notitiam transferentes; quæ aut veraci, aut indubitata majorum relatione ad nos delata sunt, aut ipsi modernis temporibus gesta probavimus, & vidimus. Mulier quædam contracta in ipsa cavitate manebat, adeo incurvata, ut ad gradiendum erigi nullatenus potuisset, sed reptaret potius manibus, quam pedibus ambularet. Huic orationibus frequenter incumbenti, divinitus inspiratum est, ut ad memoriam beatissimi viri accederet, atque omnipotentis Dei misericordiam obnixius imploraret. Accidit autem ut dies anniversarius præfati Patris & Domini nostri congrua observatione celebrari deberet. Populo ergo, more solito, ad ecclesiam confluente, & clero vigiliis vespertinas celebrante, mulier quoque illa incurvata & contracta advenit, & plena fide ac devotione usque ad locum sepulcri accessit, dicens cum Propheta; Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus, in atriis domus Domini. Ibidem ergo pernoctans in oratione, universum

quod habebat, id est cor contritum & humilitatum, Domino obtulit, & in fide Christi lacrymis rigavit pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & unguento ungebat. Et quoniam multum valet deprecatio justi assidua, cum indefessa usque in diem talibus sacrificiis insisteret; circa horam diei tertiam inter ipsa Missarum solennia, dum in secunda Missa Alleluia canitur, Laus Dei in hominibus, ipso operis effectum adimpletur. Subito enim, cernentibus cunctis, qui aderant, mulier quasi in ecstasi facta est, ac deinde sensim nervi, qui dirigerant, dissolvi, & universa corporis membra concrepantia cœperunt extendi; ac sic ordine suo tota incurvati corporis deformitas in suam pulchritudinem reformata est, ut mulier erecta, & usum bulandi, & reliqua membrorum officia cum omni integritate reciperet. Id autem certissima fide cognitum est, referentibus boni testimonii fratribus, qui præsentes huic miraculo se interfuisse, & vidisse testati sunt.

[3] Neque hoc negligendum, aut silentio prætereundum videtur, [Ædituus furto assuetus, ad frugem reducit.] quod antiquitas tradidit, & veridica relatione multorum memoriæ commendavit. Quidam ædituus in ordine laico ad custodiam ecclesiæ deputatus, furtis cœpit consuescere, & in ipsa ecclesia, quæcumque poterat, clanculo decrustabat. Sed quemadmodum bonis Dei male utendo, mali ipsa bona Dei, quantum in se est, quodammodo convertunt imo pervertunt in malum, ita e contrario summus artifex mala malorum quandoque etiam in bonum convertit ipsorum. Ut enim ad propositum redeamus, ille prædictus ecclesiasticæ custodiæ deputatus, cum jam inolita vitiorum consuetudine ipsam consuetudinem peccandi sibi quasi legem fecisset, misericorditer a Domino visitatus, atque correptus est, juxta illud; Si justitias meas profanaverint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Nocte igitur quadam, dum in ipsa ecclesia somnum caperet, servus Dei aspectu

terribilis illi apparuit, qui & aspere invectus in eum dixit; Species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum. Quare hoc & hoc fecisti? Scito quia rem iniquam operatus es. Hoc dicto, illum de stratu suo protraxit, & multis verberibus cæsum, cruentatum dereliquit. Hæc quidem somnians pertulit: sed expergefactus signa plagarum evidentiâ demonstravit, & verba verberum argumentis comprobavit. Taliter ab immani præcipitio retractus, idem ipse postmodum in suo ministerio usque ad provectionem ætatem in ecclesia permansit, & in ejus correctione multi correcti sunt, glorificantes Deum, qui per servum suum jam coronatum in cælis talia operatur adhuc in terris.

[4] Quadam vice incerto casu cuidam accidit, ut dissociatis ab invicem naturalibus instrumentis, [Mandibula dimota restituitur.] mandibula loco suo dimota, & oris impediret officium, & naturalem humani decoris compositionem deformaret. Doloris, & deformitatis accedebat molestia, quam perpendere in alio commode valebimus, si ad nostri corporis infirmitatem animo recurramus. Talibus circumventus incommodis clamavit ad Dominum, & divinæ pietatis obnoxius imploravit auxilium. Ut ergo opera Dei manifestarentur in illo, multis assistentibus, & videntibus, ad tumbam, Beati accessit, & capite superimposito, tam diu precibus institit, quoadusque per merita servi Dei sanitatem, quam desiderabat, accepit. Quid enim? Necessarium enim est, ut, qui Domino universæ creaturæ obediunt, illis creatura omnis certis legibus rationis per omnipotentis Dei virtutem obediat.

[5] [Sanantur paralyticus,] Item in alio tempore contigisse in veritate audivimus, ut quidam a paralyti usque adeo vexaretur, ut exinde usum brachii perdidisset: nutu divino admonitus est, ut ad sepulturam Sancti coporis accederet; & prostratus in oratione, Dei omnipotentis misericordiam per beatissimi viri ibidem requiescentis

merita invocaret. Toto itaque corpore prostratus, orationibus incubuit. Quid ergo? Christus filius Dei, qui super terram gradiens manum aridam habentem sanavit; idem nunc sedens ad dexteram Patris, eodem invocato miraculo, per merita dilecti sui, supplicem istum liberavit. Sanus equidem ab oratione surrexit, & Deum propitiatorem in commemoratione Sancti sui glorificavit. Clamor ad cælum attollitur & cum debita gratiarum actione hymnus gloriæ omnipotenti Deo ab universis assistentibus decantatur.

[6] [cæcus,] Hoc quoque successoribus nostris indicare care curavimus, quod in diebus Rogationum ad sepulcrum prædicti Confessoris contigisse veraciter cognovimus. Quidam enim sacerdos cum populo suæ procurationi commisso in diebus Rogationum crucem cum hymnis & canticis ad monasterium scilicet sancti Petri, & S. Georgii deferebat: cum quo quidam cæcus, alterius manu ductus, veniebat. Is cum ad sepulcrum Confessoris Christi venisset, ex toto corde suo rogavit sanctum Heinricum, ut per ejus interventum, restitueretur ei lumen oculorum. Cumque diu precibus & lacrymis pulsaret ad ostium pii Confessoris, cunctis videntibus & in laudem Dei acclamantibus, redditus est ei visus per gratiam omnipotentis. Et mirum in modum, qui alterius manu ductus Crucem Domini secutus fuerat cæcus, modo propriis manibus Crucem ferens cum laudibus Christi, populo domum redeunti ductum præbuit illuminatus.

[7] [languidus,] Aliud quoque divinæ virtutis miraculum celebri commemoratione, & certa fide cognitum est. Erat quidam languidus ipsa in civitate omnibus cognitus, cujus inferiora omnia a lumbis omnino præmortua fuerunt, adeo ut nec pedibus solo niti valeret, sed instrumento cuidam rotulis quatuor coaptato pendulus inhærebat, sui que corporis molem manibus propriis pro possibilitate artificis volutabat. Idem loculum sanctissimi corporis frequentius

visitare solebat: & per Dei misericordiam, ad celebrada servi sui merita, tantam gratiam est consecutus, ut membra præmortua vivificarentur, ac deinde baculis utroque humero suppositis, pedibus terram tangeret, & erectus incederet.

[8] [contractus.] Modernis etiam temporibus quidam contractus, tractus, quia adhuc in carne superest, in eodem loco sanatus est, & naturalem usum ambulandi recepit. Præter hæc multa alia sanctitatis argumenta, & experimenta frequenter in eodem loco visa sunt: debiles curati, cæci illuminati; dæmones ex obsessis corporibus visibiliter fugati: multi ex diversis infirmitatibus ibidem frequentissime liberati sunt, Domino testificante, quanta Sanctorum gloria in cælis sit, quos tantis miraculorum virtutibus in terris coruscare concedit: ne apud homines loco humili teneantur, qui apud Deum meritis excelsi esse comprobantur.

[9] Cum etenim miraculorum attestationibus sanctitatem Confessoris sui Dominus declararet, [Punitio Cardinalis canonizationi se opponentis.] Babenbergensis Ecclesiæ Prælati crebrescentibus signis, cum mandatis & litteris Chunradi Regis ac Principum Romam abierunt, & quam magna mirabilia Deus per Confessorem suum operetur, Domino Papæ Eugenio, & Romanæ curiæ nuntiaverunt. At illi gaudentes, & pro tantæ famæ dulcedine Deum glorificantes, de canonizatione sancti Regis Heinrichi cæperunt solícite ac diligenter ad invicem conferre, quatenus in Catalogo conscriberetur Sanctorum, qui virtutibus & signis probaretur assumptus esse in regnum cælorum. Cui canonizationi quidam Cardinalis, Joannes nomine, cæpit vehementer obsistere, & projecto timore Dei, in quibuscumque potuit, non verecundatus est prædicto Confessori detrudere. Sed divina ultio detrahentem cælesti verberare repente coërcuit, & dum famam beati viri laceraret, potestas Dei lumine oculorum

eum privavit. At ille adeo percussus & humiliatus cæcitatæ molestia, & reatus sui conscientia cœpit torqueri; & quomodo hanc plagam in Confessorem Christi peccando meruisset, publica voce confiteri, & mirum in modum, quem prius dentibus detractionis lacerabat, hunc modo laudibus & præconiis usque ad sidera extollebat. Conversus itaque ad pœnitentiam, celerem consecutus est indulgentiam, & per intercessionem Confessoris Christi denuo est illuminatus, ob cuius ultionem justo iudicio Dei fuerat excæcatus.

[10] Simili modo cum in loco Babenbergensi, ubi prædictus Confessor tumultus fuerat, [Curatur cæcus alius.] de canonizatione ejus celebris fama haberetur, vir quidam religiosus de signis, quæ per eum fiebant, cœpit dubitare, & de permutatione exequiarum, quæ in anniversario ejus celebriter fiebant, intra semetipsum dosere: qui mox oculorum caligine adeo est plagatus, ut postea per Confessorem Christi sanatus, quantum sanctitas ejus apud Deum posset, in curatione ipsius experiretur. Et mirandum est valde, quod de sanctitate tanti viri aliquis dubitare potuerit, cum conversationis sanctitatem, castitatis integritatem, eleemosynarum largitarem, humilitatis custodiam, and omnia opera justitiæ usque in finem vitæ suæ cum devotione summa servaverit. Sed, sicut scriptum est; Nemo Propheta acceptus est in patria sua. Vir ergo prædictus, defectu luminis gravatus, confugit ad patrocina Sanctorum, deprecans, ut per eorum suffragia sanitas sibi restituatur oculorum. Et cum ex dolore & labore assidua venarum incurvatione fatigatus fuisset, lassatum corpus somno reparavit. Cui dormienti S. Wolfgangus, eo quod eum familiarem in orationibus suis habuerit, apparuit; & ait ei: Ora Confessorem Christi Heinricum, & liberabit te, quia, quod ejus sanctitati derogasti, idcirco hæc plaga cæcitatæ venit super te. Post hanc visionem expergefactus, ex conscientia delicti sui contremuit, & ad

tumbam Christi Confessoris concito gradu, & devota mente properavit. Et procumbens terræ, a Confessore Christi lacrymis & precibus, suis excessibus veniam postulavit. Qui statim exauditus, & pristinae sanitati restitutus, gratiarum actiones Deo & sancto Heinrico retulit, & magnalia Dei, quæ circa ipsum Deus fecerat, religiosis viris, qui nobis retulere, ipse narravit. Caveant igitur habitatores sæculi domesticis Dei & civibus Sanctorum detrahere: quia necesse est, eos hic & in æternum perire, qui Sanctorum bonis operibus solent obloqui & invidere. Quamvis ergo nunc tempora miraculorum non sint: signa enim debentur non fidelibus, sed infidelibus: tamen cum aliqua nobis præter solitum cursum ordinemque naturæ eveniunt, omni veneratione amplectenda sunt: quatenus & ipse, qui in Sanctis suis mirabilis est, honoretur, & tarditas nostra ad meliora quæque tantis virtutibus accendatur; præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

PARS ALTERA.

[Variorum miraculorum in translatione testimonia.]
 Tempore illo, quo venerabilis abbas Merseburgensis ecclesiæ Volcmarus, reliquias beati Heinrici Confessoris Saxonicae terræ invexit, sexus utriusque turba, fama divulgata, obviam venit: ex quibus quosdam recuperandæ sospitatis causa, quosdam vero fervens studium, quod ab antiquo circa ejusdem Regis nomen habuerant, attraxit: eo quod terræ suæ statum frequenti paganorum incursu quassatum, illum reformasse, priorum relatione didicerant. Sed meritorum ejus præconia cœperunt in ipso itineris processu evidentibus miraculorum indiciis declarari: in quo diversis morborum generibus oppressi, salutis pristinae [quot] fuerint restituti, referre per singula, tædium scribenti, & fastidium forsitan generaret legenti. Tamen hoc non silendum, quod in plerisque curationum

locis, in testimonium divinitus ostensæ virtutis, cumuli haud grandes, vulgi studio, congesti excrevere; ut his visis posteritas illi reverentiam exhiberet, cujus meritis tot genti suæ beneficia collata videret. Verumtamen his interim omissis, ea referenda sunt, quæ in memoria hodieque tenentur a multis.

[12] [Alius contractus sanatur:] Inter ægros, quorum multitudo salutem petens comitabatur, adolescens quidam irrefragabili membrorum contractu globatus, a parentibus portabatur [sella] gestatoria. Qui, nil in via consecutus, ad ecclesiæ limen usque perducitur. Procedit obviam reliquiis digno cultu chorus monachorum ac clericorum, non tam ejus loci, quam ex aliis ecclesiis confluentium. Deinde, ut moris est, concentu vulgi & cleri mixtim concrepante, regreditur. Missarum quoque solennitas ritu festiviore de ipso beato Heinrico inchoatur. At claudus ille inter agmina constipantium vix ecclesiæ illatus, juxta altare, ubi reliquiæ fuerant collocatæ, deponitur. Videres in eo illud Isaiaë compleri; Saliet sicut cervus claudus, & clara erit lingua mutorum. Cœperunt enim nervorum ejus vincula solvi, pedes, cruraque extendi; illeque in oculis omnium prosiliens, quanto potuit vocis conamine, virtutem in se factam protestari. Sicque officium gressus, quod usus ab ipso nativitatis ejus exordio negaverat, gratia Christi per merita beati Heinrici reparabat. Vox in laude Dei utriusque sexus attollitur in altum: sanatus ante altare communicaturus sistitur; sicque propria cum parentibus regreditur.

[13] Dæmoniacy tres, unus masculus & duæ feminæ in eodem loco curati sunt: [liberati energumeny.] qui nomen Heinrici blasphemando ingeminantes frequenter; tandem cum stridore horrifico, sedes, quas tenerant, reliquerunt. Unus eorum pertinacior ceteris, diu sancti nominis invocationi renitens, cum ad se reliquias deferri cognosceret; modo, cum per se Henricus venit, non

subsistam, inquit: statimque cum clamore magno hominem possessum deseruit. Hæc ipsa die adventus reliquiarum infra Missam gesta sunt.

[14] Erat in territorio Merseburgensi mulier diu cæca, [Mulieri cæcæ visus,] quæ, familiaribus gressus suos regentibus, in occursum reliquiis ultra possibilitatem, spe recuperandi visus, properabat, nihilque salutis in via se recepisse, peccatorum suorum obstaculo adscribens, triduo pervigil & indefessa prece, Christi misericordiæ januam pulsavit: tandemque lucis optatæ suffragium per merita beati Henrici obtinuit. Hæc in eadem, qua prius, villa, diu vixit: tamque clarens omni terræ illi ejusmodi miraculum fuit, ut nulli fere, maxime horum, qui tunc temporis fuere, incognitum esse possit.

[15] Item inter occursantes a remotioribus terræ illius partibus, [alteri claudæ gressus redditus,] mulier quædam non solum incessu privata; sed & totius corporis miserabili specie deformis & distorta a conviciis vehiculo trahebatur. Quæ, de beati Henrici patrocinio confidens, propter ubique jam vulgata virtutum ejus insignia, nomen illius assidua invocatione, cum oculorum manuumque extensione memorabat. Ideoque quod totis animi votis quæsit, in itinere adhuc invenire meruit. Laxatis siquidem fibris, ac gibbi modo reflexo, totoque corpore inabilem redintegrato formam, vocem in se virtutis ostensæ præconam fudit; versisque in stuporem commeantibus, vehiculum deserit, & lætantes de Dei magnalibus, lætior ipsa præcedens ad ecclesiam venit: ac vota [quæ] pro recipienda sospitate factura venerat, jam ea potita, triduo illic morata solvebat.

[16] In civitate Hallensi, quæ duobus a Merseburgensi loco milliaribus distat, [tertice ademptus dolor dentium.] fuit matrona quædam non ignobilis; quæ, jugi fere dentium dolore vexabatur, adeo, ut paulatim robore

dentium absumpto, spem salutis assiduitas negaret doloris. Cumque noctis cujusdam initio vehementius acerbitate morbi stimularetur, cum gravi suspirio hanc prorupit in vocem: O beate Heinrice, qui omnium te quærentium necessitati succurris, me peccatricem plena fide te invocantem, ne despice; sed fac, ut vel unius noctis per tuum patrocinium perfruar quiete. His dictis, præ tædio, caput ad modicum reclinanti somnus obrepit: statimque omnis, quo diu laboraverat, dolor funditus abscessit.

[17] [Punitur monachus S. Henrico detrahens.] In Monasterio beati Petri, quod Merseburgensi civitati contiguum est, res talis accidit, cujus fere omnis congregatio meminit, ipseque frater, de quo sermo est, adhuc superstes inquisitus, cum gemitu referre consuevit. Cum festum beati Henrici, pari voto, longe lateque, omnes terræ illius ecclesiæ, ritu festiviore colendum exciperent; eadem, quanto vicinior, tanto in laude illius prompta, pro suo posse, cœpit esse ornatior. Sed quia impossibile est, ut in prosperis quis, quamvis justus, quamvis sanctus, livorem effugiat, Frater quidam, invidiæ stimulis actus, ejus sanctitati non timuit derogare, & modis omnibus, ejus, quantum in ipso fuit, reniti gloriæ, in tantum, ut ea die cultiora quæque, (quia tunc custodis officio fungebatur) occultaret, & signorum grandium consonantiam præpediret. Sed non diu Frater ille impune Dei, & beati Henrici tulit offensam. Nam cœpit subito toto corpore fere quinque sensuum officio privari: deinde animi rigore laxato, palam omnibus Dei judicium in se protestari, sicque necdum ad perfectum sanatus, aliquantulum liquantulum in melius reparari.

[18] [Templum sibi extrui jubet S. Henricus.] Hoc, quod subjungam, ipso, de quo dicturus sum, Episcopo referente, Deo teste, cognovi. Cum Polonia jugum imperii, utpote gens rebellis & effera, & magis saltuum & paludum inviis,

quam virium robore confisa, de cervice sua niteretur excutere: ad reprimendam ejus contumaciam gloriosus Imperator Fridericus animum intendit. Cumque indicta generali expeditione, copiosus a diversis regni partibus contractus esset exercitus, Principes terræ illius, & omnis populus timore correpti, quippe qui regni vires contra se moveri; se autem impares, & inexpertos peritiæ belli videbant, ad placandam regis iram legatos mittentes, iterata subjectione prioris dissidii errorem corrigere omnimodis promittebant. Ad hoc ergo reverendæ personæ, miræque prudentiæ episcopum Plocensis ecclesiæ Wernherum elegerunt, eumque cum donis regiam magnificentiam decentibus, ad Imperatorem Aquisgrani morantem, & ossa Caroli Magni levata in thecis auro gemmisque confectis recondentem direxerunt. A quo diu repulsus, tandem interventu Principum in gratiam admissus, legatione ad votum peracta, cum reliquiis S. Heinrici, aliisque donis ab Imperatore perceptis redit: & in nemore, quod Xurbicæ ac Poloniæ terminis interjacet, mediante jam die, tentoria figi præcepit. Cumque post refectionem fessos ex itinere artus quiete dedisset, quidam in somno, regia veste circumamictus, & dextra sceptrum gerens illi adstitit, hisque verbis eum allocutus ait: Quid in hac vasta solitudine somno deprimeris? Quæ tecum nesciens geris? Et dum ille perterritus, quisnam esset, interrogaret: Ego sum, ait, Heinricus, Babenbergensis ecclesiæ fundator; qui in temporalis vitæ cursu, immortalitatis compendium a Domino promerui. In eo ergo, quo jaces, loco, ecclesiam nomini meo, prout tempus permitit, construe, sciens, proculdubio, processu temporis, divinum in eo servitium augmentari. Surgit igitur Episcopus, statimque per famulantium ei manus certatim ruentibus lignis, in modum habilem fecit ecclesiam; sed de lapidum penuria, qui ibidem audiri, non videri consueverant, dum anxius circuiret Episcopus, casu baculum, quem ferebat, in aggestum terræ cumulum figens, lapidum copiam in

similitudinum quadratorum reperit; sicque altare componens, Dei & beati Heinrici, sanctique Sigismundi Regis nomini dedicavit. Ubi nunc, multis adstipulantibus, major ecclesia construitur, ac monachicæ professionis Ordo inchoatur; quodque ille prædixerat, jam impleri videtur. Hac igitur occasione nomen beati Heinrici apud illas nationes in veneratione cœpit haberi.

[19] Quodam tempore cum non modica multitudo pauperum, [Nefaria simulatio castigata.] variis languoribus oppressa, in ecclesia Merseburgensi non solum sanitatem corporis; sed & stipem importune petens confluxisset: populus, qui orationis causa, advenerat, prout facultas permittebat, unicuique misericordiæ manum porrigebat. Ubi rusticus quidam e proxima villa, cupiditate sordens, nervorum contractionem simulavit, & recurvato pede in medio languentium consedit. Quem, dum rei domesticæ cura regredi compulisset, jamque baculo innisus, ficto gressu, extra limen ecclesiæ processisset, locum quærit opportunum, ut pede reflexo, expeditius, quo tendebat, perveniret. Sed Deo & beato Heinrico dignam ejus meritis, pœnam ingerente, miseriam, quam ante simulaverat, jam dolore irrefragabili, pede nati cohærente, sentiebat. Quid ageret? Pudor, dolorque conflictu pari in ejus mente decertabant. Pudor propalare rem gestam prohibebat; dolor confiteri cogebat. Vicit tamen timor. Et omnes, hæc audientes, grandis apprehendit timor. Hoc itaque indicio cunctis claruit, Dei famulum non solum votis pie quærentium adesse; verum etiam talia præsumptibus districtum obesse; sicque deinceps perfidorum præsumptio talis cessavit.

[20] Est ecclesia parochialis ecclesiæ S. Petri in veteri Castro contigua, [Curantur cæcus,] juxta quam residens cæcus quidam, audivit concentum popularium in reparatione cujusdam ægri devotissime]

congratulantium. Erat autem hic de terra & de gente Sclavorum: quibus simplicitas vel irrationabilitas, pravitate quadam ingenii, naturalis est adeo, ut vix vel tenuem fidei videantur habere scintillam. Quærit ergo causam talis concentus. Cui, cum pro sanatione languentis hæc fieri indicatum esset, ait: Iste Henricus Teutonicus cum sit, solis Teutonicis gratiæ suæ præstat subsidium: mihi vero, gentique meæ hominibus nihil umquam beneficii contulit. In risum ergo, qui aderant, excitantur. Quidam vero sanioris animi, ut ecclesiam petat pro salute sua rogaturus, adhortantur. Ductus itaque, ubi reliquiæ Beati Confessoris servabantur, humi prosternitur: & paulo post pietatem Teutonici, Sclavus ipse, quam negari sibi querebatur, experitur. Cœperunt enim ab oculis ejus albedines in modum squamarum avelli, optatumque lucis suffragium in eo redintegrari. Unde gens illa, quæ ut dixi, rustica simplicitate, & fidei pusillanimitate se sperni arbitrabatur, hoc beneficio, fiducia speque resumpta, ultra omnes beatum Henricum studio devotiori venerabatur.

[21] [claudus,] Hujus rei, quam dicturus sum, tot fere testes habentur, quot fratres, qui tunc temporis fuere, apud præfatam S. Petri ecclesiam inveniuntur: qui eam tanto fidelius, quanto verius agnovisse contigit, attestantur. In quadam eorum villa, civitati proxima, rusticus quidam, gravi tactus infirmitate, officium pedis unius amiserat, adeoque arentibus nervis ac carne præmortua emarcuerat, ut humana solertia, vel studio in eo recuperari sanitatem, tam ipsi, quam omnibus eum intuentibus, impossibile videretur. Unde, quod ab homine fieri desperabat, ab eo, cui nihil est difficile, sed solus restaurat universa, per beati Henrici patrocinium, fide firma, spe solida, quærens; ejus misericordiæ januam fletibus assiduis, jejuniis crebris pulsavit, & tandem in formam pristini gressus restitui meruit.

[22] [& mulier surda & muta.] In pago quodam, milliari uno a Mersburgensi castro distante, mulier surda & muta ab exordio nativitatis suæ, a propinquis & civibus, misericordiæ sinu fovebatur. A quibus, ad ecclesiam perducta, nutibus & signis, quibus erga eam uti possibile fuit, ante beati Confessoris reliquias prona sterni jubebatur. Sed illa jumento insipienti similis, pro se nil rogare noverat; vel quod essent reliquiæ, aut quid gereretur, penitus nesciebat: cui tamen fidelium pro salute ejus in commune supplicantium oratio, fidesque subveniebat; & per beati Heinrici suffragia, ut ipsa postea testabatur, in utroque corporis officio reformari meruit ex integro.

[23] [Ignis urens, sed non comburens.] Cum excubiæ sacræ a fidelibus circa thesaurum incomparabilem sine intermissione fierent, ita ut aliis recedentibus, aliis venientibus, die noctuque fores ecclesiæ non clauderentur, custos ecclesiæ inter oves, lupos, sub vellere ovium latentes, non facile agnosci considerans, auferri furtim reliquias metuebat. Ad quod præcavendum ex quadris lapidibus facto satis habili reconditorio, eas in illo locavit. Cui etiam ostiolum ex pino, quod causa poscente, claudi & aperiri posset, imposuit. Nocte ergo quadam, infra cursum matutinum, lumen incautius eidem apponens, chorum, quem studiosius aliis frequentabat, ingreditur: sed paulo post fumum sentiens, & quid acciderit, animo præsago concipiens, ad locum festinus revertitur: invenitque ostiolum a flamma tangi & fumum dare, sed non lædi. Cujus hæc meritis, nisi ejus, cujus illic reliquiæ servabantur, possunt adscribi? Poterant quidem, absque ligni & lapidis repositione, a raptu alieno, ipso mediante, servari: sed pius confessor Dei, laborem & studium devote sibi obsequentium, noluit incassum deperire, ne vel in parvo detrimento januæ viderentur contristari, ideoque in ligno, foci usui apto, vim virtutis suæ ignem a Deo obtinuit oblivisci.

[24] [Energumena liberata: calix S. Laurentii adversus febres.] Mulier arreptitia de restibus connexa manus coram prædicto reconditorio, licet multum renitens, sistitur. Quæ, dæmone mugitum in aëra dante seque ab Heinrico torqueri vociferante, satis ipsa torta liberatur. Visum est illi, ut præsentibus referebat, quemdam capite cano, barba proluxa, veste amictum regia, ex eodem loco processisse, & a se spiritum nequam pugnis & minis extorsisse. Verum si cuncta sigillatim, quæ diebus singulis facta sunt miracula persequi voluero, tempus me prius quam materia deseret: præsertim cum numero possibilitatem excedente, custos ipse ecclesiæ, qui omnibus fere intererat, pauca de multis memoriæ tradere se potuisse perhibebat. Hoc solum hic omittendum non est, quod de calice aureo, de quo supra dictum est, quem ob speciale devotionis suæ indicium idem Imperator beato Laurentio confici jusserat, febricitantes aquæ, vel alterius liquoris haustu curantur: præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Deo Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per infinita secula seculorum. Amen.